

Farmakologi i psykiatrien

Udviklet af:

Dorthe Thanning (doth@sosusj.dk)

Kursuscenter SOSU Sjælland

Claus Jensen (clje@sosusj.dk)

Kursuscenter SOSU Sjælland

Februar 2016

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Moder FKB	Øvrig tilknytning	Titel på fælles kompetencebeskrivelse
	x	2222 Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne
	x	2223 Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap
x		2272 Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsenet

Arbejdsfunktioner

Social- og sundhedsassistenter med ansvar for medicinadministration med fokus på socialpsykiatri og behandlingspsykiatri. Social- og sundhedsassistenten kan i kraft af sit arbejdsområde være en del af mere specialiserede behandlingsforløb inden for det psykiatriske område, herunder opstart af ny medicin, aftrapning eller abstinensbehandling.

Deltagerforudsætninger

Uddannede social- og sundhedsassistenter ansat i den primære og sekundære sundhedssektor samt det psykiatriske område. Det anbefales, at kursisten har erfaring fra arbejde med borgere/patienter med psykisk sygdom samt, at kursisten har kompetencer svarende til "Medicinadministration".

Relevante uddannelser at kombinere med:

Medicinadministration (48101), Arbejdet med recovery i psykiatrien (40597), Støtte ved selvskadende adfærd (42901), Psykiatrisk suppleringsuddannelse (42684), Vejledning og rådgivning i dialog med borger/patient (47969), injektion af medicin (47968)

Ideer til tilrettelæggelse

I forbindelse med uddannelsesstart (introduktion til uddannelsen) bør underviseren undersøge hvilke ansættelsessteder deltagerne kommer fra og hvilke patient- eller borgergrupper deltagerne varetager pleje og omsorg for, således at undervisningen kan gøres så praksisnær og relevant som muligt.

Der foreslå, at uddannelsen inddeles i 4 temaer. Startende med det grundlæggende omkring centralnervesystemets opbygning og funktion. Herefter kan man vælge de

enkelte temaer ud fra forløbets individuelle tilrettelæggelse. Tema 3 kan prioriteres til, at fylde 1½ eller 2 dage.

Det foreslås, at man tager udgangspunkt i deltagernes erfaringer med psykiatrisk pleje og behandling.

Man kan vælge at opbygge uddannelsen fleksibelt ift. tilstedeværelsesundervisning og fjernundervisning.

Eks.1.

5 dage uden split periode

- De to første dage er undervisning med tilstedeværelsesundervisning.
- Herefter en fjernundervisningsdag, hvor deltagerne udarbejder praksisnære cases relateret til deltagernes eget praksisfelt. Der bliver herved præsenteret flere forskellige problemstillinger fra flere forskellige praksisfelter, eks. Socialpsykiatri, højt skærmet enhed ect.. Dette giver mulighed for vidensdeling på tværs af deltagernes praksisfelter. Fokus i casen kan være dilemmaer, faglige og etiske, men kan også være af mere farmakologisk karakter ift. at sætte fokus på de forskellige observationer ved virkning, bivirkninger, og behandling relateret til erfaringer fra borger/patient.
- Uddannelsen afsluttes med to undervisningsdage som tilstedeværelsesundervisning. Her planlægges en inddragelse af cases fra fjernundervisningsdagen (dag 3) på 4. dagen.

Eks 2.

5 dage med split 3+2

- Startende med det grundlæggende omkring centralnervesystemets opbygning og funktion. Herefter kan man vælge de enkelte temaer ud fra forløbets individuelle tilrettelæggelse.
- Man kan vælge at have dag 3 som en fjernundervisningsdag efterfulgt af en split periode på mellem 4-10 dage.
- Uddannelsen afsluttes med to undervisningsdage med tilstedeværelsesundervisning. Der planlægges en inddragelse af materiale fra fjernundervisningsdagen (dag 3) på 4. dagen.

Eks 3.

5 dage med split 1+1+1+1+1, med en uge imellem hver undervisnings dag.

- Da der går en uge mellem hver undervisning dag anbefales det her at forløbet planlægges som tilstedeværelsesundervisning.

Temaer

Uddannelsen er opdelt i 4 temaer.

Tema 1: Anatomi og fysiologi i relation til centralnervesystemet, herunder neurotransmitterstoffer og deres virkemåde og betydning for psykisk sårbarhed.

Tema 1 danner udgangspunkt for en mere specialiseret viden om centralnervesystemets kompleksitet for at forstå den mere specialiserede del af psykofarmakologien:

- Det somatiske nervesystem, det autonome nervesystem
- Hjernens opbygning og funktion (blodforsyning)
- Neuroner, gliaceller, nerveimpulser
- Synapser
- Natrium – kalium – pumpen, calciumkanal (aktionspotentiale – strøm – kemi)
- Farmakokinetik, herunder normale aldersforandringer og dynamik i relation til lidelser i CNS
- Det limbiske system, belønningssystemet
- Agonister – antagonist
- Multicompartment – opnåelse af steady state

Deltageren skal gennem tema 1 tilegne sig en forståelse for betydningen af nervesystemets opbygning og funktion, og kan anvende det i forhold til medicinadministration hos borgeren

Tema 2: Indikation for behandling med medicin i relation til borgere med psykiske lidelser

Her arbejdes bl.a. ud fra lokale kliniske behandlingsvejledninger og standarder inden for den psykofarmakologiske behandling. Det forventes at deltageren gennem dette arbejde udvikler fortrolighed med og indsigt i kliniske vejledninger og standardernes anvendelse:

- Sygdomslære i relation til forskellige diagnose systemer, herunder ICD10
 - Paranoid skizofreni
 - Depression
 - Bipolar personlighedsforstyrrelse
 - Demens
 - ADHD

- Psykofarmakas virkning og interaktion, herunder antipsykotika, antidepressiva, affektive lidelser (lithiumsalte) og benzodiazepiner (sovemedicin)
- Nationale kliniske vejledninger fra Sundhedsstyrelsen, N05A Antipsykotika, N05B og N05C angstdæmpende midler og sovemidler, N06A Antidepressiva, N06D demensmidler
- Agonist – antagonist – partiel agonist
- Receptor – Stimulerende virkning
- Receptorblokering – hæmmende virkning
- Forholdsregler ved opstart af ny ordineret psykofarmaka. F.eks observationer og biokemiske prøver ifm. opstart og vedligeholdelse af lithiumbehandling
- Forholdsregler ved seponering af psykofarmaka
- Behandling af patient med ADHD, demensmidler og misbrugsmedicin
- Kliniske observationer i relation til ønsket virkning af psykofarmaka

Deltageren skal gennem tema 2 tilegne sig forståelse for sammenhæng mellem diagnose og farmakologisk behandling.

Team 3: Psykofarmakas bivirkning, herunder livskvalitet og compliance i forhold til den medicinske behandling.

Her arbejdes med patientens oplevelse af livskvalitet og motivation for compliance, og afdækning af betydningen af patientens mestring af eget liv og indsigt i sygdom og behandling:

- Medicinudløste forgiftningstilstande, herunder misbrug
- Bivirkninger ved brug af psykofarmaka
- Lægemedler til afhjælpning af bivirkninger
- Komplikationer i relation til indtagelse af overdosis medicin
- Medicin tolerance, f.eks. benzodiazepin
- Følgevirkninger ved indtagelse af overdosis af medicin (eksempelvis ved suicidalforsøg og medicinafhængighed)
- Kliniske observationer i relation til uønsket virkning af psykofarmaka

Deltageren skal gennem tema 2, kunne vurdere praksisnære problemstillinger i forhold til sygeplejen i forbindelse med behandling med psykofarmaka. Deltageren skal kunne formidle praksisnære problemstillinger og løsningsmuligheder til samarbejdspartnere og brugere/borgere/patienter.

Tema 4: Sundhedspersonalets roller i relation til lovgivning vedr. tvangsmedicinering og tvangsbehandling.

Her arbejdes med bekendtgørelse af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien (psykiatriloven), herunder kap. 1 (lovens område), kap. 2 (almindelige bestemmelser), kap. 4 (tvangsbehandling), kap. 4A (opfølgning efter udskrivning).

Der arbejdes med problematikker relateret til sektorovergangene, f.eks. fokus på samarbejdet omkring genindlæggelser og ambulante behandlingsforløb.

Der arbejdes ud fra medtænkning af mindstemiddelprincippet og nedbringelse af tvang.

- Sygepleje ved administration af psykofarmaka herunder behandlingsvejledninger, standarder
- Skærmning af patient i relation til tvangsbehandling (eks. tvangsmedicinering)
- Dokumentation i relation til lovgivning
- Samarbejde med lægefagligt personale
- Røde papirer - gule papirer
- Tvangsbehandling (behandling til symptomerne forsvinder)
- Behandlingsdom (f.eks. pædofilidømte), herunder inddragelse af kriminalforsorg

Deltageren skal kunne anvende og kombinere et alsidigt sæt færdigheder, der knytter sig til fagområdets praksis og arbejdsprocesser.

Opgaver og undervisningsmaterialer

Forslag til tema 1:

Undervisning i anatomi og fysiologi, centralnervesystemet, herunder neurotransmitterstoffer og deres betydning for psykisk sårbarhed.

Ca. tid: 2 - 3 lektioner.

Fokus områder i undervisningen kan være:

- Det somatiske nervesystem, det autonome nervesystem
- Hjernens opbygning og funktion (blodforsyning)
- Neuroner, gliaceller, nerveimpulsen
- Synapser
- Natrium – kalium – pumpen, calciumkanal (aktionspotentiale – strøm – kemi)

Her anbefales det at anvende multimodale læremidler for at ramme forskellige læringsstile.

F.eks. kan film omkring hjernen og nervesystemets opbygning anvendes til visuel fremstilling af nervesystemet. Herefter kan deltagerne fordybe sig i temaet via fokusområderne. Til dette formål kan søgning på internettet bruges. Her skal deltagerne notere, hvor de har fået deres viden fra (kildeangivelse)

Opgaven kan opbygges på flere måder:

1. Deltagerne arbejder i grupper af 3-4 pers., hvor alle grupperne løser alle opgaverne. Herefter samles der op i plenum, eller deltagerne får udleveret en facit liste og undersøger selv om de har fundet de korrekte løsninger på spørgsmålene.
2. Deltagerne arbejder individuelt eller i grupper af to personer. Deltagerne løser hver anden opgave. Deltagerne får udleveret en facit liste og undersøger selv om de har fundet de korrekte løsninger på spørgsmålene. Herefter går de sammen i grupperne, to og to, og formidler spørgsmål og svar til hinanden. Herved øves både at søge viden og at formidle den.
3. Opgaverne sættes ind i en elektronisk platform (f.eks. padlet, google docs, edmodo), hvor deltagerne har mulighed for at dele deres svar med hinanden.
4. Spørgsmålene sættes ind i en elektronisk platform med formulerede og mulige svarmuligheder, som deltagerne skal vælge imellem. Platformen skal kunne angive om deltageren har svaret rigtigt eller forkert. Herved får deltagerne evaluering af deres svar med det samme og kan selv undersøge videre, hvis de ikke har der rette svar.

Forslag til spørgsmål:

Hvad er et akson?

Hvad er et sensorisk og motoriske akson?

Hvad er en nerve?

Beskriv opbygningen af en nervecelle

Mange nervecelleudløbere er omgivet af en myelinskede - beskriv hvilken funktion myelinskeden har.

Hvad er navnet på de celler der danner myelinskerne?

Hvordan bevæger en nerveimpuls sig fra nervecellekroppen til axonets endeforgreninger i h.h.v. myeliniserede og ikke myeliniserede nerveceller?

Beskriv de funktioner der varetages af nervesystemets gliaceller

Beskriv hvordan man anatomisk kan inddele nervesystemet

Hvilke funktioner har de forskellige dele af nervesystemet?

Beskriv opbygningen af en synapse

Hvordan lagres neurotransmitteren i den præsynaptiske nerveende?

Hvordan frigøres neurotransmitteren til synapsespalten ?

Hvilken rolle har Ca^{++} for frigørelsen af neurotransmitter ?

Kom med eksempler på neurotransmittere

Hvad hedder den del af nervesystemet som står for bearbejdning af sanseindtryk og udførelse af bevidste og ubevidste handlinger?

- Og hvad er navnet på den del af nervesystemet som der sendes besked til fra denne del af nervesystemet?

Hjernen indeholder mange centre. Hvad forstås ved et center?

Hvilken del af hjernen spiller en vigtig rolle for følelseslivet og hvilke andre vigtige funktioner har denne del af hjernen?

Hvilke funktioner har hypothalamus?

Hvilke funktioner har thalamus?

Se endvidere de resterende fokusområder under tema 1:

- Farmakokinetik,

- Agonister – antagonister,
- Normale aldersforandringer
- Farmakodynamik i relation til lidelser i CNS:
- Multicompartment – opnåelse af steady state:

Litteratur /henvisninger:

www.medicin.dk

Psykiatrisk sygdomslære og farmakologi, Munksgaard 2013

Psykiatrisk sygepleje, Jeanet Kragerup og Hanne Sletterød (red),
Munksgaard

http://www.irf.dk/dk/publikationer/rationel_farmakoterapi/maanedssblad/2006/p_sykofarmaka_til_aeldre_med_delir_eller_demens.htm

- Det limbiske system, belønningssystemet:

Psykiatrisk sygdomslære og farmakologi, Bente Søndergaard, Munksgaard
2013

Psykiatrisk sygepleje, Jeanet Kragerup og Hanne Sletterød (red),
Munksgaard

Det kan anbefales at deltagerne bruger denne side der er interaktiv og deltageren kan klikke sig videre når de er klar:

<http://netstof.dk/artikler/drugs-and-the-brain#>

http://stofinfo.sst.dk/Forsiden/Krop_og_hjerne/Signalstoffer.aspx

Det foreslås, at ovenstående tilrettelægges med høj grad af inddragelse af deltagernes erfaringer og eksempler.

Forslag til tema 2

Dette tema kan med fordel breddes ud over 2 dage alt efter hvor mange diagnoser og behandlings vejledninger og præparater, man vælger at fordybe sig i.

Det er relevant at inddrage lokale kliniske behandlingsvejledninger og standarder inden for den psykofarmakologiske behandling. Deltageren skal have forståelse for anvendelsen af disse.

- Dette kan f.eks. være observationer og biokemiske prøver ifm. opstart og vedligeholdelse af lithium behandling.
- Et andet eksempel kan være fokus på kliniske observationer ved behandling med antidepressiva, antipsykotika, benzodiazepiner mm.

Inspiration til baggrundsviden om psykisk sygdom og behandling:

Farmakologi - hånden på hjertet af Inge Olsen, Susanne Piilgaard Hallin, Munksgaard 2014. s. 436 – 466 "Lægemidler til behandling af psykotiske lidelser

www.medicin.dk

<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sygdom-og-behandling/psykisk-sygdom>

Dele af undervisning i tema 2, kan med fordel foregå som klasseundervisning med oplæg fra underviseren, der redegør for rammerne omkring ICD-10, International Classification of Disease - 10.udgave. Specielt omkring de psykiske lidelser der har for bogstavet "F".

Hvilke hovedområde og undergrupper der indgår i forløbet og sættes fokus på, tager udgangspunkt i deltagerens forudsætninger, praksiserfaringer og arbejdsområde.

Dette kan være:

- Paranoid skizofreni
- Depression
- Bipolar affektiv sindslidelse
- personlighedsforstyrrelser
- Demens
- ADHD
- Misbrug
- Kliniske observationer i relation til ønsket virkning af psykofarmaka
- Kliniske observationer i relation til uønsket virkning af psykofarmaka
- Interaktioner ift. lægemidler der anvendes til behandling af psykiske sygdomme.

Undervisning under tema 2 kan også tage udgangspunkt i en patient/borger beskrivelse, der indeholder en fremstilling af sygdomssymptomer og behandlingsforslag. Det kan også

være deltagernes egne eksempler eller cases fra deres praksis, der præsenterer problemstillinger ud fra hvilke nedenstående kan undersøges:

- *Hvorfor er de omtalte lægemidler valgt til den borger/patient og hvad skal de hver især behandle?*
- *Undersøg: virkning, bivirkninger, interaktioner og forsigtighed.*
- *Er der noget hvor vi skal være særligt opmærksomme ift. den viden vi i øvrigt har om borgeren/patienten?*
- *Compliance*
- *Indtagelse (svært ved at synke),*
- *Bivirkninger både langtids- og korttidsbehandling*
- *Døgndækning*
- *Forbrug af PN medicin*
- *Virkning af depotmedicin*
- *Patientens mestring af eget liv*

Eksempel på case omkring skizofreni:

25-årig kvinde. Hun har haft en almindelig opvækst, forældrene blev skilt, da hun var 12. Hun har 9. klasse. I skolen var hun stille og holdt sig mest for sig selv. Fagligt klarede hun sig gennemsnitligt, men havde koncentrationsproblemer. Hun startede i gymnasiet, men droppede ud, da hun ikke var motiveret. Har siden ikke haft en fast plan for, hvad hun skulle, men har haft forskellige jobs fx på café, indtil hun blev sygemeldt for ét år siden. Hun bor alene, har nogle få venner og har en kæreste.

Sygdom

Hun har altid haft lette tvangshandlinger, fx måttet tælle alting. Hun har følt sig lidt trist i flere år. Egen læge har forsøgt at behandle med antidepressiv medicin tbl. Sertralin 100 mg. Dette har dog ikke haft nogen nævneværdig effekt.

For 2 år siden fik hun angstsymptomer, specielt i social sammenhæng: hun synes folk kigger, og hun har svært ved at holde en samtale i gang. Det sidste halve år er hun flere gange om dagen begyndt at høre en stemme, der kritiserer hende og siger, at hun skal straffe sig selv og ridser sig derfor jævnligt på underarmene eller på lårene. Når hun går på gaden, synes hun, at alle ser på hende. Hun føler, at de kan se lige igennem hende og ved præcis hvordan hun har det. Derfor går hun sjældent på gaden. Hun klager over træthed, sover meget, kommer ikke jævnligt i bad og får ikke ryddet op. Hun viser ikke så meget mimik, kigger ofte ned i bordet, taler med latetid, men virker fornuftig og interesseret i hjælp.

Medicin. *Hun diagnosticeret med skizofreni og skal opstarte (ud over sertralin) i medicinsk behandling for at dæmpe angst og hallucinationer: tbl. Oxacepam 7,5 mg x 2 morgen og eftermiddag i 3 uger derefter nedtrapning til seponering. tbl.*

Risperidon 4 mg stigende med 1 mg om ugen (alt efter virkning og evt. bivirkninger) til 6 mg. På sigt kan man overveje, langsomt at nedtrappe og seponere Sertralin.

Spørgsmål til casen:

- *Hvorfor vælges de omtalte præparater (sertralin, oxacepam og risperidon) og hvad skal de hver især behandle?*
- *Undersøg: Virkning, bivirkninger, interaktioner og forsigtighed.*
- *Er der noget hvor vi skal være særligt opmærksomme ift. de øvrige oplysninger vi får i casen?*
- *Hvad skal man være opmærksom på ved ned- og udtrækning af henholdsvis oxacepam og Sertralin?*

Behandlingsvejledningerne:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=165423>

Arbejdsspørgsmål til vejledning om behandling af voksne med antidepressive lægemidler

- *Hvad er jeres opgave i denne retningslinje?*
- *Hvilket fagligt ansvar har I som sundhedsprofessionelle i denne behandling?*
- *Hvilken opgave har I som den autoriserede medicinalperson der, typisk relationelt er tættest på borgeren?*
- *Herunder motivation for behandlingen.*
- *Hvordan indgår I i det tværfaglige samarbejde omkring behandlingen?*
- *Find 3 eksempler på behandlingsvejledning med psykofarmaka på www.pro.medicin.dk eller deltagerens lokale vejledninger?*

Behandling med antipsykotika – vejledning for regioner:

<http://www.regioner.dk/medicinsite/rads/behandlingsvejledninger/psykiatri>

Behandling med antipsykotika – vejledning på www.medicin.dk :

<http://pro.medicin.dk/Laegemiddelgrupper/Grupper/318524>

Sundhedsstyrelsens vejledning om behandling med antipsykotiske lægemidler:

<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/udgivelser/2014/vejledning-om-behandling-med-antipsykotiske-laegemidler-til-personer-over-18-aar-med-psykotiske-lidelser>

Arbejdsspørgsmål til sundhedsstyrelsens vejledning:

- *Hvilken del af sundhedsstyrelsens vejledning, kan du som professionel have andel i og hvad er din andel?*

Forslag til fjernundervisning:

Fjernundervisningen tager udgangspunkt i deltagerens hverdag og giver mulighed for at blotlægge og fordybe sig i problemstillinger omkring medicinadministration og farmakologi. Formålet med fjernundervisningsdagen er at identificere og behandle problemstillinger i det kliniske felt og samtidig have mulighed for dataindsamling. Hermed skabes mulighed for transfer. Indholdet på fjernundervisningsdagen kan tilrettelægges individuelt ud fra de 4 temaer.

Arbejde med praksisnære cases, udarbejdet ud fra deltagernes erfaring fra feltet.

Eks:

Deltagerne udarbejder sammen en case, der beskriver en eller flere problemstillinger i forbindelse med medicinindtagelse/ medicinsk behandling, opstart af medicinsk behandling eller lignende senarie. Casen skal være inspireret af virkeligheden, men skal fremstå fiktiv.

Opgaven skal indeholde beskrivelse af problemstillinger og overvejelser omkring løsning af disse problemstillinger. Problemstillingerne kan rumme et dilemma ift. borgerens/pt. mestrings strategier og indsigt i egen sygdom og symptomer.

Som inspiration til udarbejdelse af casen kan der benyttes følgende:

- Kan der tages udgangspunkt i en kendt compliance?
- Er der særlige forhold i samarbejdet med patienten der skal medtænkes? (motivation, forståelse, indsigt, særlige forudsætninger)
- Redegørelse for udfordringer i forbindelse med administrationsformen? (nedsat evne til at synke kapsler, injektioner, tidspunkter for medicinindtagelse)
- Har behandlingen eventuelle bivirkninger og interaktioner med andre lægemidler eller fødevarer?
- Hvordan er rammerne for medicineringen?
- Hvilke pædagogiske og kommunikative overvejelser bør man gøre sig ift. inddragelse af borger/pt.?
- Hvilke etiske aspekter og problemstillinger er der i forbindelse med medicineringen?
- Hvordan skal deltagerne forholde sig til, hvordan og hvornår de vil dokumentere deres handlinger?

- Hvordan forholder man sig som deltager kritisk til problemstikken i casen?
Kan den løses på andre måder?

Casen kan fremlægges i en analog udgave, rollespil eller som en digital fremstilling. Alle udgaver skal sikre anonymitet af borger/pt.

Forslag til tema 3

Oplæg ved underviser: Her tages udgangspunkt i patienten der er i behandlingsforløb med psykofarmaka. Nedenstående er emner der kan danne fokus:

- Bivirkninger ved brug af psykofarmaka
- Lægemidler til afhjælpning af bivirkninger
- Komplikationer i relation til indtagelse af overdosis medicin
- Medicin tolerance, f.eks. benzodiazepin
- Følgevirkninger ved indtagelse af overdosis af medicin (eksempelvis ved suicidalforsøg og medicinafhængighed)
- Kliniske observationer og sygepleje i relation til uønsket virkning af psykofarmaka

Underviserens vinkel på oplæg kan være patientens/borgerens oplevelse af livskvalitet og motivation for compliance. Medicinudløste forgiftningstilstande, herunder misbrug. Recovery begrebet kan være omdrejningspunktet i dele af undervisningen. Der kan tages udgangspunkt i den videnskabelige argumentation, der ligger bag grundtanken om at man kan komme sig af psykisk sygdom.

En stemme-høre-opgave kan supplere deltagerens forståelse af borgerens/patientens sanseoplevelser ifm. hallucinationer.

- Varighed ca.15-20 minutter.
- Deltagerne deles i grupper på tre hvor den ene interviewer den anden, eksempelvis om hvordan hans/hendes morgen forløb, imens den tredje hele tiden hvisker i den andens øre.
- Efterfølgende beskriver den der bliver interviewet hvordan det var at skulle koncentrere sig. Dette er med til at give en oplevelse af hvilke krav det stiller til den der spørger. Altså til deltagerens overvejelser i sin kommunikation med borgeren/patienten ved f.eks. information omkring den medicinske behandling.

I undervisningen kan der inddrages relevante brugerlærere (person med erkendt psykisk lidelse, der er i medicinsk behandling og har bivirkninger). Afdækning af betydningen af

patientens mestring af eget liv og indsigt i sygdom og behandling. I undervisningen kan der lægges vægt på brugerlærerens personlige livshistorie og erfaring. Det anbefales at give god tid til uddybende spørgsmål og dialog med deltagerne. Alternativt kan underviseren have forberedt nogle uddybende spørgsmål, der kan omhandle f.eks. recovery/at komme sig eller oplevelsen med at høre stemmer.

Formålet med brugerlærerinddragelse er, at deltagerne kender betydningen af at patienten bliver aktiv inddraget i behandlingen.

Forslag til tema 4

Som udgangspunkt anbefales at deltagerne bliver bekendt med relevante § og kapitler i lov om anvendelse af tvang i psykiatrien - psykiatriloven:

- kap. 1 (lovens område),
- kap. 2 (almindelige bestemmelser),
- kap. 4 (tvangsbehandling),
- kap. 4A (opfølgning efter udskrivning).

I tema 4 kan en stor del af undervisningen blive eksemplificeret gennem cases. Under dette forløb kan underviseren inddrage et anonymiseret forløb der indeholder eksempler fra primær- og sekundærsektor, samt inddrage problematikker relateret til sektorovergangene, f.eks. fokus på samarbejdet omkring genindlæggelser og ambulante behandlingsforløb. Her kan medtænkes mindstemiddelprincippet og nedbringelse af tvang.

Derudover kan det anbefales, at inddrage undervisning med materiale fra Etisk råds hjemmeside, under temaet, psykiatri.

<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/psykiatri>

Specielt video materiale er velegnet til at sætte fokus på diskussioner hvor deltagerne kan behandle lovens bestemmelser.

Litteraturliste mv

Poulsen, Henrik Day - Basisbogi Psykiatri, Munksgaard 2010

Olsen, Inge mfl. - Farmakologi - hånden på hjertet, *munksgaard 2014.*
s. 436 – 466 ”lægemidler til behandling af psykotiske lidelser

Søndergaard, Bente - Psykiatrisk sygdomslære og farmakologi, Munksgaard 2013

Kragerup, Jeanet og Slettrød, Hanne - Psykiatrisk sygepleje, Munksgaard

Topor, Alain: ”At komme sig”. Videnscenter for socialpsykiatri, 2002

www.irf.dk (Institut for rationel farmakoterapi),

- national rekommandationsliste (psykofarmaka)
- forside- artikler- hjerne og CNS- behandlingsvejledninger, ex. ”Benzodiazepin: vejledning nedtrapningskemaer” (maj 2012)

www.medicin.dk

<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sygdom-og-behandling/psykisk-sygdom>

Bekendtgørelse om lov om anvendelse af tvang i psykiatrien. (Gældende: LBK nr 1729 af 02/12/2010)

<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/udgivelser/2014/vejledning-om-behandling-med-antipsykotiske-laegemidler-til-personer-over-18-aar-med-psykotiske-lidelser>

<http://www.regioner.dk/medicinsite/rads/behandlingsvejledninger/psykiatri>

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=165423>

<http://stofinfo.sst.dk/>

<http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/psykiatri>

www.medicin.dk ”tema om psykiske lidelser”

Youtube: ”Kombination af lægemidler” ,ANTV.DK

Youtube: "Syg i hovedet" (angtsanfald), DR3